

στο πνεύμα των λαϊκών μαζών. Τα ΜΜΕ συνδέονται οργανικά με το κεφάλαιο. Είναι τα ίδια κεφαλαιοκρατικές επιχειρήσεις. Συχνά δεν είναι παρά ένας από τους τομείς συγκροτημάτων με πολλαπλές επιχειρηματικές δραστηριότητες. Όχι τυχαία συνεπώς αποτελούν το ισχυρότερο ιδεολογικό όπλο της αστικής τάξης και το μεγαλύτερο κίνδυνο για το εργατικό κίνημα. Αλλά η αύξηση της επιρροής τους είναι ανάλογη με την ιδεολογική ανεπάρκεια της Αριστεράς.

Στην Ιταλία η ακροδεξιά και οι φασίστες βρίσκονται ήδη νόμιμα στην εξουσία. Στη Γαλλία και στη Γερμανία ανεβαίνουν τα νεοφασιστικά, εθνικιστικά και ρατσιστικά κινήματα. Οι άνεργοι της Ευρώπης βλέπουν ως εχθρούς τους προλετάριους-μετανάστες. Από την ξеноφοβία ως το ρατσισμό και το νεοφασισμό χρειάζεται ένα μόνο βήμα. Η "Ενωμένη Ευρώπη" ζεσταίνει το αυγό του φιδιού. Αλλά ο νεοφασισμός δεν αποτελεί μονόδρομο. Παρά την πρακτική ως τώρα αποτυχία τους, οι ιδέες του σοσιαλισμού γοητεύουν και θα γοητεύουν τους εργαζόμενους. Παρά την αποτυχία, η Οκτωβριανή Επανάσταση αποτελεί όχι μόνον αντικείμενο νοσταλγίας αλλά και ελπίδας. Αλλά αυτό δεν φτάνει· χρειάζεται να οργανώσουμε την αντίσταση.

Γιώργος Τριμπέρης: *Πανεπιστήμιο και Κοινωνία*

Η λειτουργία του Πανεπιστημίου τα τελευταία 40-50 χρόνια άλλαξε προοδευτικά με συνεχώς αυξανόμενους ρυθμούς. Σ' αυτή τη διαδικασία το Πανεπιστήμιο υπήρξε περισσότερο αντικείμενο, παρά υποκείμενο μιάς προγραμματισμένης κοινωνικής εξέλιξης.

Στην προηγούμενη φάση του το Πανεπιστήμιο είχε ως βασική λειτουργία να εξασφαλίσει στους λαμπρούς γιούς - και σε μικρότερο βαθμό και στις κόρες - της άρχουσας τάξης, την κατάλληλη κλασική παιδεία για να διευθύνουν αποτελεσματικά τη βιομηχανία, το στρατό, τον κρατικό μηχανισμό. Ο ρόλος της πανεπιστημιακής διδασκαλίας συνίστατο ουσιαστικά στο να μεταδώσει μία μεθοδική σκέψη, να αναπτύξει τις προσωπικές πνευματικές ικανότητες, να θεμελιώσει την κοινή ταξική πολιτιστική βάση. Η ειδικευμένη επαγγελματική μόρφωση ήταν δευτερεύον στοιχείο. Ακόμα και στις φυσικές επιστήμες επικρατούσε γενικά η καθαρή θεωρία. Το μονοπώλιο της γνώσης το κατείχε η άρχουσα τάξη.

Με την πάροδο του χρόνου η καπιταλιστική ανάπτυξη δημιούργησε ανάγκες για βασικές αλλαγές.

Από τη μία μεριά η ανάγκη για ειδικευμένη εργατική δύναμη, τεχνικά καταρτισμένη για τη βιομηχανία και τον διαρκώς διογκούμενο κρατικό μηχανι-

σμό. Από την άλλη οι ανάγκες που δημιουργήθηκαν από την αυξανόμενη ζήτηση ανωτέρων σπουδών, συνέπεια της ανάπτυξης του επιπέδου ζωής, που έκανε τις μεσαίες τάξεις, τους υπαλλήλους και σε μικρότερο βαθμό τους ειδικευμένους εργάτες να αποζητούν τις ανώτερες σπουδές σαν μέσο κοινωνικής ανόδου.

Η πανεπιστημιακή έκρηξη υπήρξε συνέπεια, τόσο μιας αυξημένης ζήτησης, όσο και μιας αυξημένης προσφοράς για διανοητική εργατική δύναμη. Στα πλαίσια του καπιταλισμού η μετατροπή του Πανεπιστημίου από παραδοσιακό σε τεχνοκρατικό έγινε αναπόφευκτη.

Το Πανεπιστήμιο δεν ήταν προετοιμασμένο γι' αυτό, ούτε στο επίπεδο του ίδιου του περιεχομένου, ούτε στο επίπεδο της υλικής υποδομής και της διοικητικής οργάνωσης. Αυτή η αδυναμία του Πανεπιστημίου να ικανοποιήσει τις ανάγκες που είχαν δημιουργηθεί στα πλαίσια της καπιταλιστικής ανάπτυξης, απετέλεσε και μία από τις αιτίες της διεθνούς φοιτητικής εξέγερσης. Η φοιτητική διαμαρτυρία δεν αποτελεί μόνο αντίδραση στην ανικανότητα προσαρμογής των σύγχρονων πανεπιστημίων. Εκφράζει και την αντίδραση στην προσπάθεια πραγματοποίησης της προσαρμογής στη βάση μιας σχεδόν ολοκληρωτικής υποταγής στις απαιτήσεις και τα συμφέροντα του καπιταλισμού.

Βαθμιαία αναπτύχθηκε μία πραγματική “αγορά εργασίας” για πτυχιούχους της ανώτατης εκπαίδευσης. Ο νόμος της προσφοράς και της ζήτησης καθορίζει τους μισθούς των εργαζομένων αυτών, οδηγώντας στην προλεταριοποίηση της διανοητικής εργασίας.

Κάτω από τις σημερινές συνθήκες, προλεταριοποίηση δεν σημαίνει, ουσιαστικά, και σε μερικές περιπτώσεις καθόλου, περιορισμό της καταναλωτικής δύναμης του εργαζόμενου ή χαμηλό επίπεδο ζωής. Σημαίνει αυξανόμενη αλλοτρίωση, απώλεια της δυνατότητας ελέγχου των συνθηκών εργασίας, αυξανόμενη υποταγή του εργαζόμενου σε απαιτήσεις που δεν έχουν καμμία σχέση με τις δικές του ικανότητες, ανησυχίες και ανάγκες.

Για να μπορέσει το Πανεπιστήμιο να επιτελέσει αυτή τη λειτουργία, δηλαδή να μορφώσει τους ειδικευμένους μισθωτούς που απαιτούνται, χρειάζεται μία μεταρρύθμιση της Ανώτατης Εκπαίδευσης προς μία κατεύθυνση “λειτουργική”.

Οι ειδικοί της οικονομικής ανάπτυξης “ανακάλυψαν” ότι μία από τις αιτίες για την επιβράδυνση της ανάπτυξης που επιδιωκόταν, ήταν το γεγονός ότι τα πανεπιστήμια έδιναν έμφαση στη θεωρητική (βασική) επιστήμη (έρευνα) σε βάρος της εφαρμοσμένης. Η προσαρμογή της Ανώτατης Εκπαίδευσης στις πρακτικές ανάγκες ενθαρρύνεται τώρα με όλα τα μέσα. Υπερεθνικά κέντρα, όπως η ΕΟΚ στις ημέρες μας, σχεδιάζουν την αναπτυξιακή πολιτική στον τομέα της Έρευνας και των νέων τεχνολογιών, μακριά από τις μικρές και οικονομικά εξαρτημένες χώρες της περιφέρειας. Τα στενά συμφέροντα ιδιωτικών επιχειρήσεων βαφτίζονται “κοινωνικές ανάγκες” ή “αναπτυξιακά έργα” στα οποία υποτάσσεται η πανεπιστημιακή έρευνα για να επιβιώσει ή και για να πλουτίσουν οι πανεπιστημιακοί “ερευνητές”, όταν παράλληλα είναι και ιδιοκτήτες των επιχει-

ρήσεων αυτών. Ακόμα η πανεπιστημιακή έρευνα εμπλέκεται στα επικίνδυνα σχέδια κυβερνητικών υπηρεσιών (βιολογικά, χημικά όπλα, war games κ.λπ).

Σήμερα, δεν υποτάσσεται η παραγωγή στις ανθρώπινες ανάγκες, αλλά οι ανθρώπινες ανάγκες στην παραγωγή. Η κινητήρια δύναμη του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής είναι η συσσώρευση του κεφαλαίου μέσω της πραγματοποίησης και της κεφαλαιοποίησης του κέρδους. Οι επιστημονικές ανακαλύψεις μεταφράζονται σε καινοτομίες μόνο αν η εφαρμογή τους στην παραγωγική διαδικασία είναι οικονομικά αποδοτική. Έτσι αμφισβητείται ακόμα και αυτό που συχνά πολλοί ισχυρίζονται, ότι στον καπιταλισμό η επιστήμη έγινε άμεσα η παραγωγική δύναμη. Παράλληλα, ο ανταγωνιστικός τρόπος παραγωγής που στηρίζεται στο κέρδος, στις μέρες μας συνδέθηκε με την εκμετάλλευση του εργαζόμενου, με την ανεργία, την οικολογική καταστροφή, τον πόλεμο, την υποβάθμιση των πολιτισμικών μορφών, την ανάπτυξη της μαζικής αλλοτριωτικής κουλτούρας...

Πριν από πολλά χρόνια, οι δικαιολογίες συντηρητικών ή φιλελεύθερων για το υπάρχον κοινωνικό σύστημα ήταν περισσότερο πειστικές απ' ότι σήμερα, μια που η σταθερότητα του συστήματος δεν έμπαινε σε μεγάλο βαθμό σε αμφισβήτηση. Οι από τότε μέχρι σήμερα οικονομικές και κοινωνικές κρίσεις, άλλαξαν βαθειά αυτήν την αντίληψη. Το σύστημα δεν μπορεί να θεωρείται αυταπόδειχτη πραγματικότητα, αλλά απλά σαν μία δυνατή παραλλαγή μεταξύ πολλών.

Το Πανεπιστήμιο μπορεί να αποτελέσει χώρο εκκόλαψης κοινωνικών αλλαγών. Και όταν μιλάμε για "Πανεπιστήμιο" εννοούμε τους διδάσκοντες και τους φοιτητές. Όχι το Πανεπιστήμιο σαν θεσμό. Αυτό είτε το θέλουμε είτε όχι αυτό είναι ενσωματωμένο στο υπάρχον σύστημα. Χωρίς ριζικό μετασχηματισμό της ίδιας της κοινωνίας, το Πανεπιστήμιο δεν μπορεί να αναλάβει κανένα βιώσιμο μακρόχρονο, ριζικό μετασχηματισμό του εαυτού του.

Αυτό που χρειάζονται οι εργαζόμενοι πριν απ' όλα, είναι γνώση, ουσιαστική κριτική της υπάρχουσας κοινωνίας. Συστηματική αποκάλυψη όλων όσων τους επιβάλλονται ή επιχειρούνται να τους επιβληθούν. Σαφή και πειστική ανάλυση της πολιτικής-κοινωνικής προοπτικής στην οποία πρέπει να ενταχθεί ο εκσυγχρονισμός και των κοινωνικών δυνάμεων που οφείλει να υπηρετήσει.

Σ' αυτή την κατεύθυνση ένα πραγματικά κριτικό Πανεπιστήμιο μπορεί να συνεισφέρει σημαντικά.